

NIVELUL DE ANGAJARE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN LUPTA CONTRA CRIMINALITĂȚII ECONOMICE

Oleg BĂLAN,
doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică de pe lângă
Președintele Republicii Moldova
Traian MÂNZALĂ,
doctor în drept,
Universitatea "Spiru Haret",
Constanța (România)

SUMMARY

Adoption, ratification and effective implementation of all instruments directly or indirectly applicable to the fight against economic crime should remain an essential element of international cooperation. Any procedure required for ratification should be urgently included in the agenda of national parliaments of UN member countries or the Council of Europe. Complying with these goals the Republic of Moldova has made a series of commitments by virtue of some prevention conventions, repression, but also cooperation between Member-States of the Council.

89

Consiliul Europei și Uniunea Europeană au înaintat o serie de recomandări pentru a face ca lupta contra criminalității organizate să fie dusă de o manieră eficace și ca protejarea cetățenilor europeni să câștige un nou elan.

Toate statele-membre trebuie să-și mobilizeze întregul potențial, instaurând un nivel maximal de angajare reciprocă între cei care elaborează legislația inițială, adesea la nivel comunitar, și cei care sunt însărcinați de a o aplica în cadrul serviciilor de poliție, vamal și al aparatului judiciar.

Adoptarea, ratificarea și punerea în aplicare efectivă a tuturor instrumentelor,

direct sau indirect aplicabile luptei contra criminalității economice, trebuie să rămână un element esențial al cooperării internaționale. Orice procedură necesară de ratificare trebuie să fie înscrisă urgent pe ordinea de zi a parlamentelor naționale ale țărilor membre ale ONU sau Consiliului Europei. Plus la aceasta, este important de a se dota cu un dispozitiv eficace de control al implementării tuturor instrumentelor pertinente adoptate de state pentru combaterea criminalității. E bine ca și problema cooperării imperfecte între diverse autorități însărcinate cu reprimarea și urmărirea în sânul statelor să fie tratată

și se recomandă să se stabilească puncte de contact naționale centralizate care să completeze și nu să înlocuiască rețelele existente în scopul facilitării schimbului de informație între state.

Astfel, Republica Moldova, conformându-se acestor deziderate, și-a asumat o serie de angajamente în virtutea unor convenții de prevenire, reprimare, dar și de cooperare dintre statele-membre ale Consiliului Europei. Statul nostru a semnat patru instrumente normative, dintre care Convenția asupra cybercriminalității din 23 noiembrie 2001, Protocolul adițional al acestei convenții din 28 ianuarie 2003, Protocolul adițional la Convenția penală asupra corupției din 15 mai 2003, Convenția cu privire la transformarea, depistarea, sechestrarea și confiscarea produselor crimei și finanțarea terorismului din 16 mai 2005.

Afară de aceasta, Moldova s-a angajat printr-o serie de convenții, ratificându-le, și anume: Convenția cu privire la lupta contra traficului de ființe umane din 16 mai 2005, Convenția europeană asupra valorii internaționale a hotărârilor judecătorești represive din 28 mai 1970, Convenția europeană cu privire la transmiterea procedurilor represive din 15 mai 1972, Convenția civilă asupra corupției din 4 noiembrie 1999, Convenția cu privire la transferul persoanelor condamnate din 21 martie 1983, Convenția europeană asupra valorii internaționale a hotărârilor judecătorești represive din 28 mai 1970, Convenția europeană cu privire la asistență judiciară în materie penală din 24 aprilie 1959, Convenția europeană cu privire la extradare din 13 decembrie 1957.

Mai mult ca atât, în cadrul relațiilor de cooperare ale programului Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei (S.E.C.I.)

a fost adoptat Acordul de cooperare pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere la București, la 26 mai 1999, care este în vigoare pentru Moldova din 1 februarie 2000. Potrivit acordului, statele-părți trebuie să-și acorde asistență reciprocă în ceea ce privește prevenirea, descoperirea, investigarea, aducerea în fața justiției și sancționarea infracționalității transfrontaliere. Potrivit acordului, această asistență constă în furnizarea informațiilor care includ:

- metode și tehnici de control ale pasagerilor sau mărfurilor;
- aplicarea cu succes a mijloacelor și tehnicilor de contracarare a fraudelor;
- acțiuni ce ar putea fi folositoare în lupta contra fraudelor;
- noi metode folosite în comiterea infracțiunilor.

În plus, Moldova este obligată, ca parte la acord, să furnizeze informații cu privire la efectuarea legală a importului pe teritoriul său a mărfurilor exportate din teritoriul unei alte părți la acord, inclusiv procedura vamală aplicată vămii bunurilor; la activitățile ce pot conduce la apariția infracționalității transfrontaliere.

Într-un alt format regional, și anume în cadrul Cooperării Economice a Mării Negre (C.E.M.N.), Republica Moldova este parte la Acordul de cooperare dintre guvernele statelor participante la cooperarea economică a Mării Negre privind combaterea criminalității, în special a formelor sale organizate, adoptat la Kerkira la 2 octombrie 1998¹. Acest acord obligă statele-părți, inclusiv Moldova, de a coopera pentru prevenirea, combaterea, detectarea, descoperirea și investigarea unor serii de infracțiuni, printre care cele economice, și anume:

- producția ilegală, comerțul ilicit și

utilizarea de precursori și substanțe chimice esențiale pentru producerea ilegală de stupefiante și substanțe psihotrope;

- activitățile economice internaționale ilegale și legalizarea veniturilor obținute (spălarea banilor) în urma activităților ilicite, tranzacțiilor economice și bancare suspecte și abuzurilor în domeniul investițiilor;

- contrabanda;
- contrafacerea și falsificarea bancnotelor, cărților de credit, documentelor, a hârtiilor de valoare, precum și a oricărui tip de documente de identitate;

- traficul ilicit cu obiecte din patrimoniul istoric și cultural, cu pietre și metale prețioase, cu proprietăți intelectuale și cu alte obiecte de valoare;

- corupția;
- infracțiunile în domeniul ecologic;
- infracțiunile în domeniul înaltei tehnologii, inclusiv în domeniul computerelor.

La nivel bilateral, pot fi menționate Înțelegerea de colaborare și ajutor reciproc între Ministerul Afacerilor Interne (MAI) al Republicii Moldova și Ministerul de Interne al României din 10 septembrie 1993²; Tratatul între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 6 iulie 1996, în vigoare din 22 martie 1998³; Înțelegerea între MAI al Republicii Moldova și MAI al Republicii Estonia din 29 martie 1991⁴; Înțelegerea de coordonare între MAI al Republicii Moldova și MAI al Federației Ruse din 15 februarie 1991⁵; Tratatul dintre Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25 februarie 1993, în vigoare din 26 ianuarie 1995⁶; Tratatul dintre Republica Moldova și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice

în materie civilă, familială și penală din 14 aprilie 1993, în vigoare din 18 iunie 1996⁷; Tratatul dintre Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 9 februarie 1993, în vigoare din 18 februarie 1995⁸; Acordul de colaborare dintre MAI al Republicii Moldova și MAI al Ucrainei din 3 noiembrie 1992⁹; Tratatul dintre Republica Moldova și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13 decembrie 1993, în vigoare din 24 aprilie 1995¹⁰; Protocolul de colaborare dintre Direcția de Interne a regiunii Cernăuți din Ucraina și secțiile raionale de poliție Briceni, Ocnița și Edineț din Republica Moldova în domeniul luptei cu criminalitatea din 22 aprilie 1993¹¹; Declarația Președinților Republicii Moldova, României, Ucrainei privind colaborarea în domeniul luptei cu crima organizată din 4 iulie 1997¹²; Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Ungare cu privire la cooperarea în domeniul combaterii terorismului, traficului ilicit de droguri și crimei organizate din 4 iunie 1997, în vigoare din 5 ianuarie 1998¹³.

Urmare a angajamentelor luate ca rezultat al participării la cooperarea internațională universală, regională și bilaterală, a fost adoptată Strategia națională de prevenire și combatere a corupției și Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldovei nr. 42I-XV din 16 decembrie 2004. Potrivit acestui document, una dintre prioritățile actuale ale reformelor economice, politice și sociale din Republica Moldova este prevenirea și combaterea corupției. În Strategie se

precizează că, privită obiectiv, inclusiv prin prisma fenomenului corupției, tranziția politică, socială și economică din perioada ce s-a scurs de la declararea independenței statului, a avut un impact dezastruos asupra calității guvernării și dezvoltării țării. Proporțiile și importanța sferelor afectate de corupție au solicitat imperativ abordarea strategică a acestui fenomen și elaborarea și implementarea unei strategii naționale de prevenire și combatere a corupției. Oportunitatea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției a fost determinată de conștientizarea imposibilității de a dezhădăcina corupția doar prin aplicarea unor măsuri penal-restrictive, a necesității unei noi abordări a acestui fenomen, inclusiv a îmbinării acțiunilor de prevenire a corupției cu cele de depistare, instrumentare și sancționare, promovându-se, totodată, mecanismele economiei de piață. Elaborarea Strategiei a fost motivată și de necesitatea unei cooperări eficiente între sectorul public, cel privat și societatea civilă. La elaborarea Strategiei s-a ținut cont atât de experiența națională în domeniu, cât și de practica unor alte țări, de cerințele și recomandările organismelor internaționale. Punctul 2.4. al Strategiei este dedicat extinderii colaborării internaționale în care se precizează că convențiile civile și penale privind corupția la care Republica Moldova este parte impun racordarea cadrului său nonnativ la exigențele legislației comunitare pentru asigurarea condițiilor de prevenire și control al corupției în conformitate cu standardele internaționale. În domeniul colaborării internaționale, Republica Moldova va continua să participe la acțiunile, inițiativele și proiectele ce vizează prevenirea și combaterea corupției (GRECO, Pactul de Stabilitate - SPAI etc.), să coopereze cu Uniunea

Europeană în cadrul Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), să adere la alte acte internaționale din domeniu, să încheie acorduri bilaterale și multilaterale referitoare la prevenirea și combaterea fenomenului corupției. Pentru optimizarea activității anticorupție, se vor atrage și mijloace financiare externe sub formă de asistență tehnică, granturi sau donații.

Pentru realizarea acestei Strategii, a fost adoptat un plan de acțiuni, care figurează în anexă. Este important să menționăm că Moldova a preconizat adoptarea următoarelor măsuri:

- elaborarea în redacție nouă a legii cu privire la prevenirea și combaterea corupției prin prisma standardelor internaționale în domeniu;
- elaborarea în redacție nouă a legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului prin prisma standardelor internaționale și practicilor avansate;
- elaborarea Strategiei naționale de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;
- elaborarea proiectului de lege cu privire la declararea veniturilor, averii și mijloacelor de obținere a veniturilor de către persoanele fizice cetățeni ai Republicii Moldova;
- revizuirea legislației privind tariful vamal sub aspect anticorupțional;
- realizarea unor sondaje sociologice privind percepția corupției și atitudinea față de aceasta a populației;
- efectuarea unor studii analitice în scopul estimării nivelului și tendințelor corupției și economiei neoficiale în domeniile strategice ale economiei naționale;
- instruirea angajaților organelor de drept în centrele analitice de peste hotare în scopul însușirii practicilor avansate în

domeniul prognozării corupției și planificării strategice a reprimării acesteia;

- evaluarea riscului de corupție în unele instituții publice centrale;

- crearea unui sistem informațional de prelucrare electronică a operațiunilor financiare limitate, cumulative și suspecte, cu conectarea acestuia la rețeaua internațională a grupului Egmont;

- crearea infrastructurii tehnologice informaționale, inclusiv a programelor soft, necesare pentru depistarea și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului. Elaborarea și implementarea unor programe informaționale analitice;

- examinarea oportunității de asigurare a activităților analitice în domeniul prevenirii corupției cu surse financiare externe sub formă de asistență tehnică, granturi sau donații;

- revizuirea reglementărilor cu privire la achizițiile publice în sensul armonizării acestora cu directivele consolidate ale UE și cu practicile europene avansate în domeniu;

- intensificarea colaborării internaționale prin antrenarea în activitatea organelor abilitate cu funcții de prevenire și combatere a corupției a unor experți străini în domeniu (procurori, polițiști etc.);

- implementarea recomandărilor GRECO, SPAI, Egmont, FATF, Moneywal etc.;

- intensificarea cooperării cu instituțiile internaționale de profil în realizarea acțiunilor de combatere a corupției și crearea organizațiilor obștești pentru monitorizarea politicii anticorupție;

- semnarea și punerea în aplicare a memorandumurilor dintre Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și instituțiile similare din străinătate, responsabile de combaterea

corupției, spălării banilor și finanțării terorismului ș.a.

În legătură cu realizarea optimă și eficientă a Strategiei și a Planului de acțiuni, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea cu privire la desfășurarea implementării Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției în primul semestru al anului 2006 nr. 812 din 11.07.2006¹⁴. Documentul constată că s-au întreprins măsuri de perfecționare a cadrului legislativ. Proiectul de lege cu privire la prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului și proiectul legii privind prevenirea și combaterea corupției au fost remise Ministerului Justiției pentru a fi expediate Consiliului Europei spre expertizare.

Plus la aceasta, o atenție sporită a fost acordată activităților analitice, în scopul identificării domeniilor supuse unui risc avansat fenomenului corupției. Întru prevenirea corupției, s-au desfășurat campanii de sensibilizare a opiniei publice, încurajare a societății civile în cooperarea cu organele deresort la demascarea actelor de corupție. Reușitele acestor activități au fost determinate și de parteneriatul cu sectorul nonguvernamental, inclusiv cu Alianța Anticorupție, creată la 10 ianuarie 2006. S-a constatat că organele de drept colaborează cu organizațiile internaționale și instituțiile similare de peste hotare în vederea soluționării unui spectru larg de probleme, inclusiv a celor ce țin de corupție și crima organizată, care afectează securitatea statului. Măsurile întreprinse nu au fost, însă suficiente pentru executarea exhaustivă a recomandărilor Grupului de State contra Corupției (GRECO). Cu toate acestea, în pofida eforturilor depuse, se mai atestă o atitudine pasivă a unor conducători ai organelor centrale de

specialitate ale administrației publice. În acest sens, se impune intensificarea în continuare de către autoritățile abilitate a realizării, în termenele stabilite, a tuturor acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, precum și ridicarea responsabilității instituțiilor administrației publice și sporirea gradului de transparență în activitatea acestora, inclusiv în relațiile cu mass-media.

Pentru a concluziona, analizând evoluțiile legislative moldovenești recente, în special, adoptarea Legii cu privire la asistența

juridică internațională în materie penală, de către Parlament la 1 decembrie 2006¹⁵, a Hotărârii Parlamentului cu privire la constituirea rețelei punctelor naționale de contact în domeniul asistenței juridice internaționale la 1 decembrie 2006¹⁶, a Hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Declarației privind bunele practici în asistența juridică internațională în materie penală la 1 decembrie 2006¹⁷, constatăm preocuparea constantă a Moldovei de realizare a măsurilor care să răspundă unui nivel înalt de angajare în combaterea criminalității economice.

BIBLIOGRAFIE

¹ În vigoare pentru Moldova din 23 octombrie 1999.

² Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998) (în continuare – Tratatate). Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – Chișinău: Ediție specială, Moldpres, 1999, Volumul 9. - P. 208-211.

³ Ibidem. - P. 364-395.

⁴ Tratatate, vol. 18. - P. 370-372.

⁵ Tratatate, vol. 21. - P. 4-7.

⁶ Ibidem. - P. 49-72.

⁷ Tratatate, vol. 19. - P. 278-301.

⁸ Ibidem. - P. 313-336.

⁹ Tratatate, vol. 22. - P. 15-20.

¹⁰ Ibidem. - P. 85-118.

¹¹ Ibidem. - P. 73-76.

¹² Ibidem. - P. 280-281.

¹³ Ibidem. - P. 353-357.

¹⁴ Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 106-111/844 din 14.07.2006.

¹⁵ Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371-XVI, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 14-17/42 din 02 februarie 2007.

¹⁶ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 373-XVI, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 195-198/933 din 22 decembrie 2006.

¹⁷ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 372-XVI, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 195-198/932 din 22 decembrie 2006.

Prezentat: 12 noiembrie 2009.

Recenzent: Alexandru BURIAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar.

E-mail: olbala@yahoo.com